

STANDARD 12

Změna situace

Pověřená osoba má písemně stanovena pravidla a postupy práce pro situace významných změn v životě dětí a rodin, včetně ukončení pobytu dítěte v původní nebo náhradní rodině.

V životě dětí může nastat mnoho významných změn, které je mohou nějakým způsobem zásadně ovlivnit. SOS Přístav o těchto změnách s každým dítětem a osobou pečující či osobou v evidenci jedná individuálně, dává jim prostor pro konzultaci a informuje je o skutečnostech, které by je mohly nějakým způsobem ovlivnit. Odborné poradenství poskytuje také osobám dětem blízkým (tj. původní rodině, příbuzným či pěstounům) a podporuje je, aby byly schopny vzniklou situaci řešit bez negativních dopadů na děti.

Zahájení pěstounské péče

- Získávání základních informací o rodině a dítěti (aktuální životní situace rodiny a dítěte, historie dítěte, kontakt s biologickou rodinou, průběh adaptace dítěte, bytové podmínky rodiny a osobní prostor dítěte, školní docházka, volnočasové aktivity dítěte, vyřízení dávek pěstounské péče a jiných dávek).
- Nastavení vzájemné spolupráce s pěstounskou rodinou (práva a povinnosti vyplývající z dohody o výkonu pěstounské péče – viz standard č. 10 a)), četnost a způsob kontaktování sociálního pracovníka, v případě zájmu podpora asistovaných kontaktů s biologickou rodinou, způsob čerpání služby péče o dítě, a další možnosti podpory).
- Nastavení vzájemné spolupráce mezi orgánem sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“), pěstounskou rodinou a doprovázející organizací.
- Vytvoření plánu doprovázení a nastavení spolupráce při jeho naplňování (viz standard č. 10 c)).

Nové dítě v pěstounské rodině

- Práce s osobou pečující/ v evidenci - příprava na nové situace, které mohou s příchodem nového dítěte nastat: změna finanční situace rodiny, změna uspořádání domácnosti, změna denního režimu všech členů rodiny, možné reakce stávajících dětí v rodině, přerozdělení povinností v domácnosti, zajištění osobního prostoru pro nové dítě, důležitost zachování

pozornosti a prostoru stávajícím dětem, důležitost zachování kvality vztahů se stávajícími dětmi, specifické potřeby nového dítěte, duševní hygiena pěstounů, zapojení širší rodiny, pomoc s vyřízením potřebných formálních záležitostí.

- Příprava stávajících dětí v pěstounské péči na nové dítě – zajištění participace dětí v celém procesu přípravy, příchodu a adaptace nového dítěte v pěstounské rodině, spolupráce na nastavení nových pravidel v domácnosti, ujistění o zachování kvality stávajících vztahů s pěstouny.
- Navazování kontaktů mezi pěstounskou rodinou a dítětem – doprovázení a podpora pěstounské rodiny v průběhu celého procesu seznamování a vzájemného kontaktování rodiny s dítětem.
- Adaptace nového dítěte v rodině – zjišťování historie dítěte, kontakt s biologickou rodinou, poradenství a podpora v reakci na vzniklé situace při adaptaci dítěte.
- Nabídka další odborné podpory pěstounské rodině.

Situace ovlivňující chod pěstounské rodiny:

- ***Nemoc dítěte nebo osoby pečující/osoby v evidenci, rozvod pěstounů*** – v těchto situacích zintenzivníme spolupráci s rodinou, jednáme citlivě s ohledem na danou situaci, nabízíme podporu psychologa a zajištění péče o dítě, reagujeme na individuální potřeby rodiny a v případě potřeby pomáháme se zajištěním organizačních záležitostí. Úzce spolupracujeme s OSPOD.
- ***Dítě se přechodně ocitne mimo pěstounskou rodinu*** (pobyt v krizovém centru, v dětském diagnostickém ústavu, hospitalizace v nemocnici nebo v psychiatrické nemocnici, ve středisku výchovné péče, v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, útek) – nabízíme a poskytujeme podporu jak pěstounské rodině, tak i dítěti (pokud je to možné), spolupracujeme s příslušnými institucemi a odborníky s cílem vyřešit vzniklou situaci v nejlepším zájmu dítěte. Pracujeme s možnými variantami dalšího vývoje situace (návrat do pěstounské rodiny nebo zrušení pěstounské péče, nebo posilování rodičovských kompetencí v pěstounské rodině). Také poskytneme intenzivnější psychologickou podporu celé pěstounské rodině.
- ***Změna školy*** – může se jednat o přechod ze základní školy na střední školu, ze střední školy na vysokou školu nebo o změnu školy v rámci změny bydliště či nevyhovující předešlé školy. V těchto případech se zaměřujeme na začlenění dítěte do nové školy a do nového třídního kolektivu, na školní prospěch, na možnost zapojení dítěte do mimoškolních aktivit. Osoby

pečující/osoby v evidenci jsou vedeny k tomu, aby společně s dítětem probírali možnosti využití volného času a jeho začlenění do nové školy.

- **Stěhování** – předem připravujeme dítě na stěhování a mluvíme s ním o tom, kde by se mu líbilo, kde by chtělo bydlet a seznamujeme dítě s novou oblastí (s ohledem na jeho věk a rozumovou vyzrálost).
- **Kontakt dítěte s biologickou rodinou** – konkrétní postupy máme zpracované ve standardu č. 5.
- **Další významné změny v životě dětí a rodin** – konkrétní postup bude vždy stanoven dle situace s ohledem na nejlepší zájem dítěte.

Ukončení pěstounské péče

- **Dovršení zletilosti u dítěte:** zhruba od 15 let dítěte sociální pracovník otevírá s dítětem témata ohledně jeho budoucnosti, dalších plánů a přípravy na samostatný život. Od dítěte zjišťujeme jeho představy, přání a pomáháme mu formovat jeho náhled na budoucnost (možnými tématy jsou například absolvování střední školy, výběr a nástup do zaměstnání, možnosti dalšího studia, dávky pěstounské péče, otázka bydlení, nabídka návazných služeb). Obdobná témata probíráme i s osobami pečujícími/v evidenci a zjišťujeme jejich náhled na danou situaci, pomáháme jim zorientovat se v systému péče o nezaopatřené dítě do 26 let atd. Dovršením zletilosti dítěte (jedná-li se o jediné či nejmladší dítě v pěstounské péči rodiny) končí platnost dohody o výkonu pěstounské péče. O ukončení dohody je písemně informován místně příslušný OSPOD.
- **Úmrtí osoby pečující/osoby v evidenci:** V případě, kdy se jedná o pěstounskou péči pouze jedné osoby pečující/v evidenci a dojde k jejímu úmrtí, je nezbytné o této skutečnosti **neprodleně** vyrozumět příslušný OSPOD konkrétního dítěte, aby ten dál konal v souladu se zákonem č. 359/1999 Sb. Dohoda o výkonu pěstounské péče úmrtím osoby pečující/v evidenci zaniká. Pokud bude ve výkonu pěstounské péče pokračováno např. jiným členem rodiny, je vhodné, aby sociální pracovník nabídl nové uzavření dohody tak, aby dítě kontinuálně pokračovalo se stávajícím sociálním pracovníkem.
- **Úmrtí dítěte v pěstounské péči:**
V případě úmrtí dítěte v pěstounské péči neprodleně informujeme OSPOD a poskytneme součinnost při řešení situace. V případě že bylo dítě v dlouhodobé pěstounské péči jediné, končí platnost Dohody o výkonu pěstounské péče. Pokud bylo v rodině umístěno více dětí, poskytujeme jim a celé rodině zvýšenou podporu jak sociálního pracovníka, tak psychologa.

- **Zrušení pěstounské péče:** dojde-li k podání návrhu k soudu o zrušení pěstounské péče, komunikujeme s rodinou a dítětem možné varianty a dopady vývoje situace na členy rodiny. V případě potřeby nabízíme rodině a dítěti služby psychologa, spolupracujeme s příslušným OSPOD, s příslušnými institucemi či odborníky, pomáháme rodině řešit organizační a praktické záležitosti spojené s odchodem dítěte z rodiny a s ohledem na prostředí, do kterého dítě odchází (ústavní výchova, biologická rodina, jiná forma náhradní rodinné péče).
- **Úvahy či rozhodování pěstounů o ukončení pěstounské péče před zletilostí dítěte**
Osoby pečující/v evidenci se mohou dostat do situace, kdy se rozhodnou ukončit náhle pěstounskou péči o dítě a situaci je pak nutno řešit krizově, okamžitě. Častějším případem je situace, kdy osoby pečující/v evidenci delší dobu ukončení péče zvažují, rozhodování se proměňují, často v závislosti na chování dítěte. V takové situaci poskytujeme osobám pečujícím/ v evidenci, i svěřenému dítěti zvýšenou podporu poradenstvím, případně konzultacemi psychologů.
- **Přechody dětí z péče do péče**
Situace přechodu dítěte z péče do péče může zahrnovat dvě základní situace:
 1. Přechod náhlý, s malou možností plánování a přípravy
 2. Přechod plánovaný, s možností přípravy zapojených osob
 V rámci náhlého přechodu se snažíme okamžitě reagovat na změnu situace a nabídnout podporu jak dítěti, tak osobám pečujícím/ v evidenci. Je-li přechod plánovaný, postupně na něj dítě i osoby pečující/v evidenci připravujeme, hovoříme o procesu, jednotlivých krocích, zodpovídáme nezbytné dotazy, v případě potřeby zapojujeme také psychologa. Dojde-li změnou ke zrušení pěstounské péče, dochází také ke zrušení dohody o výkonu pěstounské péče a tím končí jakákoliv podpora pěstounské rodiny ze strany SOS Přístav.

Zpracovala:	Mgr. Michaela Hejníková
Aktualizovala:	Mgr. Slaná, DiS.
Schválil:	Mgr. Cyril Maliňák
První vypracování:	24. 4. 2015
Aktualizace:	22. 1. 2016, 21. 7. 2017, 19. 3. 2018, 4. 4. 2019, 17. 6. 2020, 4. 3. 2021, 7.10.2021